

KORSVEJE I DANSK PSYKOLOGI – et par psykologisk-pædagogiske eksempler

Jørgen Hunsdahl¹

Skæringspunkter eller korsveje i psykologien defineres her som valg-situationer, hvor – set i bagklogskabens lys – to retninger eller tendenser (K.B. Madsen ville sikkert – 1986, bind 2, p. II – kalde det skolernes paradigmer) tegner sig relativt tydeligt. Videnskabssociologisk kommer senere et paradigmeskift med etablering af selvstændig magt-base. Tanke-eksperiment kunne være: hvordan ville faget have udviklet sig – eller afviklet sig – hvis..? Det skal ikke forblive ved tanken alene. Et par eksempler fra fagets nyere tid benyttes til at illustrere korsveje: Styringsformer versus demokrati-skvulp. Problemorienteringer versus pensum-lister. Fra objektivitet til kvalitet og retur. Fra Dansk Psykologi til psykologier i Danmark.

Nogle vil slå syv kors for sig og måske tænke på uoverskuelighed og valg-situationernes mangfoldighed. Forskellighed og forskelle i udgangspunkter er al tings forudsætning for bevægelse. Et par forhold skal dog være i orden, for at det bevæger – og bevæger sig.

Bevægelser

Der må være grænser for uenigheder – samtidig med, at en diskussion udvikles. Diskurs som afprøvning af synspunkters holdbarhed og som enighed om hvad det er sagen drejer sig om (gyldigheds-bestemmelsen) må komme i første række. Vægtning af forhold, der indgår i eller kan influere forløbet af en bevægelse, kommer dernæst. Bag det hele ligger alligevel personlig udvælgelse og præference – også selv om man postu-

---

1 For inspiration til vedstående artikel takkes Benny Karpatschof, Mogens Nielsen og Torsten Ingemann Nielsen.

Jørgen Hunsdahl er mag. art. fra 1962, i perioden 1965-1995 ansat som afdelingsleder ved det daværende Institut for almen psykologi, lærerhøjskolen, København. Han er bl.a. bidragsyder og konsulent (peer reviewer) ved det amerikanske *Journal of the History of the Behavioral Sciences*. P.t. associeret en forsker-gruppe i New York.

lerer at bruge armlængde som distance og selvom man mener at kunne skelne mellem fx rationale/fornuft og intuition/følelse.

Sigtet må være af redegøre for egne forudsætninger og erfaringer og for kriterier for valg af stof og eksempler. Jeg vælger et par eksempler, hvor jeg selv har deltaget eller næsten været med, eller har drøftet dem med aktive/direkte implicerede. En konkret historisk erindring vil jo forsvinde med tiderne, så, inden timeglasset...

I begrænset omfang refererer og bruger jeg de skriftlige kilder direkte. Feltet er allerede beskrevet, og gentagelser fremmer ikke forståelsen. Litteraturhenvisninger uddyber. En vis tyngde i stoffet er ønskelig, men om det ender med en lille historisk parentes vides heldigvis ikke. Til sagen: har der været tilstrækkelig udfordring og konkurrence (kollegialt/ressourcemæssigt) inden for og imellem de psykologiske uddannelser i Danmark? Hvilke negative virkninger har en evt. konkurrence haft? Hvordan ville faget have udviklet sig, hvis ... ? Psykologisk-pædagogiske institutioner og deres bindinger til faglige organisationer, ministerier og brugere? Person- og institutions-fejder?

Historik: De to linier – Universitetslinien og den skolepsykologiske²

Om psykologiens grundlæggelse i Danmark handler Bjarne Sode Funchs artikel i dette temanummer (pp. 116-34). Jeg tager tråden op omkring slagsmålet om Alfred Lehmanns efterfølger. Det blev en personsag, men også et spørgsmål om at tydeliggøre fagets (fejl)udvikling. Lehmann døde 1921. Det blev en korsvej.

Poul Vidriksen (tidl. afdelingsleder, Psykologisk laboratorium, Københavns Universitet) refererer nekrologen over Lehmann af Poul Bahnsen (se Moustgaard & Friemuth Petersen, red., 1986, pp. 158-59), bl.a. »... Fuld af Bekymring ser man sig om for at finde en, der kan genoptage hans maalbevidste Arbejde for at gøre Psykologien til en exact Videnskab« Den, som Bahnsen ser som redningen, er R.H. Pedersen. Der fortsættes bl.a. »... Det filosofiske fakultet traf den for den anvendte psykologi skæbnsvangre afgørelse at gøre en filosofisk lektor, *dr.phil. Edgar Rubin* til professor i eksperimentel psykologi, og at gøre R.H. Pedersen til lektor i anvendt psykologi. Havde han hare været udnævnt til en jævnbyrdig professor, så havde man måske undgået den kløft, som nu udviklede sig mellem den teoretiske og anvendte psykologi... «

Det var tiderne før professorvældets fald, og hvor en lærestol var en tronstol, og en skammel en skam (men også før en afdelingsleder blev en person, som leder *efter* en afdeling).

² Udtrykket er oprindeligt af Torpe: den pædagogisk-skolepsykologiske, se Moustgaard & Friemuth, 1986, p. 88

Den kløft, der ovenfor beskrives, er dag næppe alene en personsag. Samtidige udviklinger bl.a. i USA måtte også indeholde den (tilsyneladende) modsætning, der er indeholdt i distinktionen teoretisk over for anvendt, eller almen over for nyttig eller anvendelig psykologi. Det illustreres i den amerikanske psykologforening (RPR) og dens etablering og senere slagsmål mellem sektioner for grundvidenskabelige, universitære og anvendte områder, om de sidste specielt pædagogisk-psykologisk og klinisk, senere arbejdspsykologisk, men også 20 andre.

R.H. Pedersen får senere følgende skudsmål af Harald Torpe (artiklen: pædagogisk psykologi i hundrede år, se Moustgaard & Friemuth Petersen, 1986, p. 90) som en leder af Udvalget for Skolepsykologiske Undersøgelser, der står som garant for videnskabelig kvalitet og med både fanen højt hævet og med jordforbindelse. Det er en karakteristik, som vil noget. Dette valg i korsvejen medfører – set i meget store træk – også, at fordi universitetet (Københavns, forstås) ikke vægtede pædagogisk psykologi og pædagogik højt, fandtes andre kanaler som fx dannelsen af Danmarks Pædagogiske Institut 1955, oprettelse af landets første professorat i pædagogik (Grue-Sørensen) også 1955, etablering af videregående kandidatstudier m.v., 1965, på lærerhøjskolen.

Som et ikke blot og bart kuriosum bør også nævnes, at Grue-Sørensen var kvalificeret gennem en original disputats til et filosofi-professorat, men her herskede Jørgen Jørgensen enevældigt og med interesse for de logiske positivistiske – og selv en fremstående repræsentant. Grue-Sørensens interesser var mildest talt på andre felter. Det var en af årsagerne til, at pædagogikken så relativt sent kom på universitetet.

For at afslutte personhistorierne kan jeg erindre om, at Københavns Universitet etablerede Institut for anvendt Universitets-pædagogik med Ole B. Thomsen som ankermand, men dette huede ikke Grue-Sørensen, i modsætning til Mogens Fog, hvis efterfølger, Morten Lange dog medvirkede til nedlæggelse af instituttet (kaldet sammenslutning eller fusion – med Institut for pædagogik, som senere blev placeret organisatorisk som Institut for Filosofi, pædagogik og retorik på KU.)

Partipolitik var for disse to partifæller og universitetsrektorere ikke sammenfaldende med fælles institutpolitik.

Probleorientering og pensum

Ny videnskabelighed er den overskrift, som Simo Køppe giver sin fremstilling af den sidste periode af afhandlingen Psykologiens udvikling og formidling i Danmark i perioden 1850-1980 (se Køppe, 1983, pp. 189-191). På den formidlingsmæssige, pædagogisk-psykologiske og undervisningsmæssige del af diskussionerne om videnskabelighed kan man med Katzenelson (fx 1979, p. 22) skelne mellem problemorientering og disci-

plinorientering. I sin meget omfattende bog (den ér stor) vejledning holder han sig dog udelukkende til det overordnede videnskabsbegreb uden at skelne mellem proces og produkt. Han nævner tre grundforhold: videnskabelig sandhedssøgning, kundskabssøgning og professionskunnen.

I praksis, således som jeg forstår det, er der en afgrund til forskel mellem problem og disciplin (det sidste ment ikke i Scherfigsk forstand som noget med øretæver og åndelig udvikling, men – mere snævert – fagligt). Faglighed og arbejdsform hører sammen, og en ny videnskabelighed med reelle problemer som genstand kan sjældent rummes inden for et snævert disciplinorienteret, fagspecifik arbejdsfelt. Det hindrer dog ikke en udvikling af hjælperedskaber i enkelte faglige områder, men afgørende er, at disse ikke får selvstændig, overvægtig status.

Det er næppe tilfældigt, at de nye universitetscentre i Danmark, RUC i 1972 og Aalborg (AUC) i 1974, havde problemorienteringen – og projektorganiseringen – i deres principprogrammer, og DLH i sin studieordning i en 50% projekt-udgave i de samlede krav på psyk.-pæd. kandidatstudiet fra 1975, dog i en tillempet version.

RUC og Aalborg Universitet har det fortsat, selvom undervisningsministeriet har lagt loft over, hvor højt der må være til loftet hvad angår fordeling på projekter og kurser. På psyk.-pæd. studiet er projekterne i mellemtiden så godt som helt forsvundet (overlever i en enkelt parentes). Projektet har aldrig været inde i ordningerne på Københavns og Aarhus universiteter og er end ikke nævnt eet sted som blot valgmulighed.

Institutionsligheder

I realiteten var den store september-konference 1971 på Psykologisk Laboratorium, KU dog skelsættende, på godt (for nogen), og ondt (for andre), om et pluralistisk basis-demokrati over for en traditionel universitetslærerfunktion via præcise pensakrav, ordinære eksaminer m.v. Dermed fik det gamle universitet også studiemæssige muligheder for at gå på tværs og større selv- og medbestemmelse for de studerende i valg af studieemner og problemer. Det blev en opfølgning af 68-krav. Hemmeligheden bag de nye muligheder for projektorganiseringen og især problemorienteringen hed

Afløsningsopgaven

Den fik samme mulighed som problemet og projektet på de nye centre, og sågar Jens Berthelsen, KU (det betød ikke Konservativ Ungdom, men Københavns Universitet) skrev sammen med Knud Illeris og Sten Clod Poulsen deres meget anvendte og anvendelige vejledning i projektarbejdet

såvel på gamle som nye universiteter i Danmark. (se litteraturlisten bagest). Afløsningsopgaven som eksamensform blev velsignet fra højeste sted, dvs. den daværende radikale undervisningsminister Helge Larsen. Denne form har overlevet siden, bl.a. i form af hjemmeopgaver med selvformulerede (men dog lærergodkendte) problemstillinger. Der sættes fortsat grænser for den rabiate selvudfoldelse, og lærerindflydelse er fortsat stor for dem, der måtte ønske det. Den kan blive endnu større ved at blive delt. Men også gamle reaktionstidsprøver i form af 6-timers opgaver med lærerformulerede spørgsmål (og måske lister med »korrekte« besvarelser?) har overlevet. En grundig sanering er tiltrængt på visse studieordninger, men det er en ganske anden historie. Det er også tilfældet med obligatoriske litteraturlister (pensum-lister) i de enkelte fag eller eksamensenheder. På en lang, videregående uddannelse i psykologi bør ikke forekomme det obligate, men gerne i hvert emne en række vejledende litteraturforslag, samt vejledninger i metoder til selvstændige litteratursøgninger. Det sker i visse fagområder, men kan videreudvikles.

To enkle historiske vinkler på pensum

Jeg husker, at stud.mag. Strange Ross engang i 50'erne i sit petitum (anmodning om indstilling til eksamen) ikke havde anført på sin litteraturliste, hvad den ene af fagets to lærere(professorer) havde forfattet. (Vi havde dengang kun dem, men det var heller ikke værst). Det blev påtalt, og han genindleverede sin liste med tilføjelsen: »Efter anmodning fra prof. NN skal hermed tilføjes...« og så fulgte store dele af vedkommende forfatters produktion. Det skulle ha' vakt moro på den anden lærers kontor på laboratoriet. Det var en gammel måde at administrere pensumliste på.

For dog at nuancere billedet kan jeg også mindes, at en af studiets to lærere bad nogle få ældre studerende om at fungere som tutorer for en lille gruppe af de efterhånden flere nye studerende. Det blev forløbere for instruktør-stillingerne og undervisningsassistenter (studentlærere og unge kandidater, senere – for sent – lønnet. Vi fik intet, bortset fra det fagre træ Æren.) Vi var frit stillet til selv at vælge undervisningsstof – tænkt til seminar-brug.

Spredningen blev stor: stud.mag. Mogens Nielsen valgte William James: Principles of Psychology, 2 volumes, 1890. Jeg selv valgte den nys udkomne 'Foundations of Psychology, An Introduction' af E.G. Boring m.fl. (af den kulørte illustrerede slags, som USA fik flere af senere). I dag ville jeg nok vælge anderledes.

At forlange bestemte forfattere som obligatoriske er ikke ordentlig studie-politik. Det mindste jeg vil forlange er tilføjelsen *eller tilsvarende fremstillinger af pågældende emner, fx*. Og det bør gælde på såvel grund-

uddannelserne som overbygninger. (Den eneste undtagelse, som jeg p.t. kan forestille mig, måtte være på det teologiske fakultets undervisnings-tilbud i tolkning af ny testamente. Her kunne krav om NT være acceptabelt, men ellers er kanoniserede skrifter for papistiske for mig. (Jeg ville anskaffe mig en kanon og opfriske min gamle militære lærdom, selvom jeg på mine gamle dage – for længe siden – er blevet pacifist).

PS: hvis universitetslærere skriver lære- og grundbøger i fx et undervisnings/forelæsnings- og eksamensfag, bør det ske inden for rammerne af deres faste lønindtægt fra hovedstilling, så mistanke om dobbeltrolle/inhabilitet i litteraturforslag undgås. Andre fag end »vores« kan have særlige problemer med mit bud, men dem om det. Ikke os. Jeg ved, at jeg kan komme under mistanke for jalousi over for gamle, kyndige kolleger, men det kan jeg leve med.

Konkurrence mellem institutioner?

Psykologi som selvstændigt studie- og uddannelsesfelt har følgende dater: 1918 (1944, 1960): Københavns Universitet; 1965: Danmarks Lærerhøjskole; 1968: Aarhus Universitet; 1972: Roskilde Universitetscenter (dog ingen selvstændig kandidatuddannelse i psykologi); 1974: Aalborg Universitetscenter (fra 1998 selvstændig kandidatuddannelse i psykologi). Der har stort set ingen konkurrence udfoldet sig, først og fremmest baseret på nærmest monopollignende tilstande. Det nærmeste, man kommer et brud, sker 1963-65 under forarbejderne til psyk.-pæd. kandidatuddannelse, Lærerhøjskolen.

Under dække af tvivl om niveau for den nye uddannelse gjorde Københavns Universitet og sågar også Danmarks pædagogiske Institut hvad der kunne gøres for at forhindre etablering af psykolog-uddannelse på Lærerhøjskolen. Selv det samlede censorkorps på universitetet blev mobiliseret til at udtale sig negativt om noget, det intet kendte til. Dansk Psykologforening tog tilsvarende stilling imod. Så sent som på dens generalforsamling i 1967 forsøgte den at få en eenstemmig mistillidserklæring (mod det konkurrerende studium) igennem. Det lykkedes dog ikke (der var een stemme imod mistillidserklæringen, ja det var min, men jeg var jo også købt af DLH).

Senere har der ikke været problemer med forhåndsgodkendelse af fuld psykologuddannelse: til psykologuddannelsen i Aalborg har norske psykologi-studerende tilsagn fra norske myndigheder om efterfølgende sikkerhed for dens godkendelse i Norge. Det psykologisk-pædagogiske på psykolog-studierne siden 1960 har set i bakspejlet ikke skabt de store fornyelser på uddannelserne som helhed, men måske i det små. Fx faget (eksamensenheden, for at tale teknisk) *Formidling af psykologi* blev indført i 1975 på psyk.pæd. studiet, men fjernet (næsten) helt igen i 1990,

desværre. Der sker noget på pædagogisk psykologi (Søren Willert, Jens Berthelsen, Knud Illeris, Mads Hermansen, Steiner Kvale m.fl.) selv om gennemslagskraften ikke altid er helt synlig. Det fører på gymnasiesidefag m.m. en tilbagetrukket tilværelse og jeg kunne efterlyse egentlig udviklingsarbejde på disse felter.

Lærerseminarier har udviklings- og forskningsafdelinger, som på længere sigt kan bidrage til det psykologisk-pædagogiske-undervisningsmæssige. Psykologifagets status på læreruddannelsen er ved seneste revision blevet kraftigt reduceret. Adskillige steder har der været en tornerosesøvn (med hæderlige undtagelser), så en gennemgribende sanering af indhold er nødvendig.

Endnu en korsvej eller var det en sidesti?

Som studerende i begyndelsen af 50'erne fik jeg en omhyggelig indføring i københavnerskolens fænomenologi. Psykologisk Laboratorium havde to faste lærere, og det var begrænset, hvad der var af muligheder for at fornemme en skarp kontrast mellem denne skole (som bestemt ikke måtte benævnes skole) og andre skoledannelser i udlandet. Efter nogle få år i København fortsatte jeg som studerende i Uppsala og Stockholm for at fornemme andre strømninger og vinkler på psykologi. Jeg blev udsat for vaskeægte behaviorisme og strengt naturvidenskabelig psykologi. Det virkede umiddelbart forfriskende, men hurtigt mindst lige så begrænsende som den deskriptive fænomenologi.

En afgørende dimension hos Rubin og hans efterfølgere var den vægt, som den umiddelbare og ikke-sofistikerede, men dagligdags beskrivelse havde. Selvfølgelig var der problemer med at bestemme dagligdagen. Hvis dagligdag? Tranekjærs eller Froms? De var meget forskellige for ikke at tale om andres?

Alligevel var der vigtige kvaliteter, både af teoretisk karakter og i udvikling af anvendelige former over for såvel forsøgspersoner som klienter, patienter, brugere. Det blev et andet videnskabs- og ekspertbegreb, som blev dannet i den fænomenologiske tradition og som på sæt og vis var meget basal og demokratisk, uden at en faglighed blev sat over styr, men hvor andre fagligheder blev udfordret.

Internationaliseringen af psykologien i Danmark tog fart, og et væld af andre og indbyrdes bekrigende skoler opstod, på trods af, at K.B. Madsen allerede sidst i 40'erne skrev sin bog om retningsforenende psykologier. Efter en lang ørkenvandring (det var en kold tid og en lang, kold krig) genopdagedes de kvaliteter, som det kvalitative indeholdt, herunder også fænomenologi-kvaliteterne. Måske var oprydningen i 1968 og umiddelbart derefter så nødvendig, at både barn og badevand måtte ryge ud, men en gennemgribende sanering blev det ikke til, desværre. Københavner-

skolen blev utydelig og udsat for stor konkurrence, selvom noget overlevede på Psykologisk Institut i Aarhus og omegn, og enkelte steder på laboratoriet.

Gennem de kvalitative studier, udviklingen af kvalitative interview-former og andre beslægtede aktiviteter, Steiner Kvaales og Søren Willerts (m.fl.) og med tilhørende teoriudviklinger blev dele af københavnerskolen revitaliseret. Selvom det ikke er specifikt dansk – og jeg kan ikke forestille mig i dag en dansk psykologi, men gerne en psykologi om bl.a. danskernes liv og dagligdag og festdag – så har oplevelses-siden karakter ikke blot af forstudier til kvantitative goder og hårde hvidevarer, men en selvstændig status. De to sider af samme sag behøver ikke at udelukke hinanden, men kan måske på visse områder komplementarisere hinanden.

En anden revitalisering kan ses fx i en udvikling, der beskrives i et samleværk af Richard H. Brown (1998). Han forsøger at beskrive et vidensbegreb, som fornyer ekspert-definitionerne og giver nogle bud på demokratiseringer, som ligger i forlængelse af de forhold, som jeg tidligere har omtalt.

Vejkryds forude

På det organisatoriske felt har det pædagogiske og psykologiske kort historisk beskrevet været en manglende interesse fra universiteternes og universitetslærernes side (der er ikke reel sidestilling mellem forskning og undervisning), og selvom der findes formidlingscentre m.fl., forslår det som en skrædder i helvede, eller en underviser på et universitet (fortsat hæderlige undtagelser, mange glemt, ingen nævnt). Danmarks Lærerforening har gennem hele det forrige århundrede arbejdet intenst med det, som nu er Lærershøjskolen med afdelingerne på landsplan. Gymnasielærerne har visse aktiviteter på Syddansk Universitet, Odense. AC's uddannelsesudvalg en mindre synlig (jeg er gammelt udvalgsmedlem), og magistrenes universitetslærerafdeling (også her er jeg tidl. bestyrelsesmedlem) har ikke udført heltegerninger på feltet.

Fuldt stop forude?

Konstruktionen *Danmarks Pædagogiske Universitet* som ikke blot en fusion mellem Danmarks Lærershøjskole, Danmarks pædagogiske Institut og Danmarks Pædagoghøjskole har i skrivende stund politiske problemer med at blive løbet i gang, bl.a. fordi der kun med vanskelighed vil kunne blive et bredt forlig om også CVU (centre for videregående uddannelser) i Danmark. Mogens Nielsen fremhæver, at der også skal andet og mere til end blot stærk politisk vilje, for at det kan blive en livskraftig konstruk-

tion. Berørte institutioner, lærere, studerende og lokalsamfund skal med inddrages. Roskilde og Aalborg universiteter synes ikke om ideen, men det er en anden sag, og da den udspiller sig i det 21ende århundrede, afbryder jeg her.

Rundkørsel forude?

Jeg har stillet en række spørgsmål op, uden direkte at forsøge at besvare dem. Det har jeg gjort i erkendelse af det ufærdiges betydning, således som Thomas Mathiesen har lært mig gennem sin bog af samme navn (1971): Det levende vil altid have karakter af det ufærdige. Tilsvarende forholder det sig med bevægelsen.

LITTERATUR

- BERTHELSEN, J. m.fl. (1977): *Projektarbejde. Erfaringer og praktisk vejledning*. København: Borgen.
- BROWN, R.H. (1998): *Toward a Democratic Science. Scientific Narration and Civic Communication*. New Haven: Yale.
- HEGSTRUP, S. (1998): Er pædagogikken en videnskab, et fag, en disciplin? *Psyke & Logos*, 19 (2), 502-508.
- HOLTEN-ANDERSEN, C. m.fl. (1980): *Invitation til projektarbejde. En problematiserende fremstilling*. 2. udg. København: Gyldendals pædagogiske bibliotek.
- HUNSDAHL, J. m.fl. (red.) (1986): *Studiehåndbog for den psykologisk-pædagogiske kandidatuddannelse*, bd. 1-3. København: Danmarks Lærerhøjskole.
- HUNSDAHL, J. (1981): Historik og (selv)kritik. Studier i Lærerhøjskolens nød(ven)dighed). *Dansk pædagogisk Tidsskrift*, 29, 3-4., 123-128.
- HUNSDAHL, J. (1981): Statslig universitetspolitik og universitetspolitiske udviklinger i Danmark. *Tidsskrift för Nordisk Forening för pedagogisk Forskning*, 1, 13-18
- JENSEN, E (1995): *I Fordommenes Tid. Danmarks Lærerhøjskoles rammer og vilkår i firserne*. København: Danmarks Lærerhøjskole.
- KATZENELSON, B. (1979): *Vejledning i affattelse af universitetsopgaver og videnskabelige arbejder*. København: Dansk psykologisk Forlag.
- KØPPE, S. (1983): *Psykologiens udvikling og formidling i Danmark i perioden 1850-1980. En forskningsrapport*. København: Gad.
- MADSEN, K.B. (1986): Videnskabernes historie i det 20. århundrede, I: *psykologiens historie til 1945, og II. efter 1945*. København: Gyldendal.
- MATTHIESEN, J. (1971): *Det uferdige. Bidrag til politisk aksjonsteori*. Oslo: Pax. (Danmark: Borgen).
- MOUSTGAARD, I.K. & H. FRIMUTH PETERSEN red. (1986): *Udviklingslinier i dansk psykologi fra Alfred Lehmann til i dag*. København: Gyldendal.
- NORDENBO, E.E. m.fl., red. (1976): *Dansk filosofi og psykologi 1926-1976*. bind I. København: Filosofisk Institut.

PSYCHOLOGY IN DENMARK (1961): A General Review Prepared for the XIV International Congress of Applied Psychology, Copenhagen. *Bulletin of International Association of Applied Psychology*, 10.³

---

³ Af interesse for denne artikels emner er bl.a. E. Tranekjær Rasmussen om Psykologisk Laboratorium 5-18, Karen Berntsen om Dansk Psykologforening 19-23 og Erik Thomsen om Danmarks pædagogiske Institut 23-29.